

ONDERWIJSMANIFEST

MEESTERS MET DROMEN

30 juni – 1 juli 2018

Foto voorblad: Meesters met Dromen, pakhuis de Zwijger, juni 2018

Organisatoren:
Met dank aan:

Emin Kececi, Bart Ongering & Yasin Yaylali
Anouk Bruin, Maartje Blankenstein, Tina van den Bosch, Barbara Linders,
Monique Noppen

Auteur:
Eindredactie:
Ontwerp:

Monique Noppen
Tina van den Bosch, Sandra Linders, Jessica de Graaf
Deveron Serné - Ain't Hundred Agency

Opgemaakt te:
Datum:

Den Haag
23-10-2018

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Over meesters met Dromen	5
Het Manifest	6
Samenwerking	
Autonomie	
Kansen	7
Middagprogramma 30 juni 2018	8
Gesprek 1	
Gesprek 2	9
Gesprek 3	10
Gesprek 4	11
Gesprek 5	12
Gesprek 6	14
Gesprek 7	15
Gesprek 8	16
Gesprek 9	17
Gesprek 10	18
Gesprek 11	20
Main event	21
Avond- & nachtprogramma gesprek 12 t/m 21	22
Ochtendprogramma 1 juli	27
Gesprek 22	30
Gesprek 23	31
Gesprek 24	33
Gesprek 25	34
gesprek 26, Evaluatiegesprek organisatie Meesters met Dromen	37
Nawoord Meesters met Dromen	38
Nawoord Bart	
Nawoord Yasin	
Nawoord Emin	
Deelnemerslijst: Samen voor het onderwijs van de toekomst	39
Bronnen:	40
Literatuurlijst	

Voorwoord

Amsterdam, 23 oktober, 2018

Geachte minister Van Engelshoven, geachte minister Slob,

Voor u ligt het Manifest 'Meesters met Dromen', opgemaakt op 30 juni en 1 juli jl. te Amsterdam tijdens de 24-uurs Onderwijsmanifestatie in Pakhuis de Zwijger.

Dit Manifest is tot stand gekomen door de waardevolle bijdragen van ruim 160 docenten, studenten, managers, leidinggevenden, politici en andere onderwijsprofessionals die het onderwijs een warm hart toedragen. In dit Manifest delen zij hun dromen voor het onderwijs van de toekomst. De uitkomst is een breed scala aan probleemsignaleringen en oplossingen. De drie kernpunten waar dit Manifest tot oproept zijn meer samenwerking, autonomie & kansen in het onderwijs.

Veel van deze dromen zijn ongetwijfeld herkenbaar voor u. In het Manifest vatten we samen waar bovengenoemde bijdragers gezamenlijk nog meer aandacht voor willen dan nu het geval is.

Gedurende de Onderwijsmanifestatie merkten wij hoeveel we kunnen bereiken door middel van het voeren van dialoog. Wij wensen deze dialoog te behouden en nodigen u uit om met ons en alle betrokkenen die aan dit Manifest hebben bijgedragen in contact te treden.

Wij kijken uit naar uw reactie.

Hoogachtend,
mede namens Anouk Bruin, Maartje Blankendaal, Tina van den Bosch, Barbara Linders,
Monique Noppen

Emin Kececi, Bart Ongering & Yasin Yaylali
Meesters met Dromen

Over meesters met dromen

Meesters met Dromen is het idee van een groep jonge en bevolgen docenten uit de Randstad. Wat begon met een kop koffie, eindigde in een 24 uren 'Glazen huis' event waar aaneengesloten met mensen van binnen en buiten het onderwijsveld werd gesproken over onderwijsdromen. Het werd een event met de oproep om een positief tegengeluid te geven in een tijd waarin het onderwijs veelal op een negatieve manier in het daglicht staat. De meesters droomden om alle mensen in onderwijsland te verenigen en de dialoog te starten richting het onderwijs van morgen. Het stimuleren van zelfsturendheid in mensen vraagt om betrokkenheid. In navolging van Kester (in Ligtenberg, 2017) geloven de meesters dat onderwijs een belangrijke sleutel is om samen tot een betere wereld te komen: zowel sociaal, economisch als milieutechnisch.

De wens van Emin Kececi, Bart Ongering, Yasin Yahlali om de dialoog aan te gaan vanuit deze mindset, vond snel steun van andere docenten die deze motivatie en het hart voor onderwijs deelden. Krüger (2010) bevestigt de noodzaak om te blijven onderzoeken hoe onderwijs voor de veranderende jeugd en het nieuwe leren kan worden vormgegeven. Meesters met Dromen heeft de overtuiging dat een onderzoekende houding vakkundigheid vergroot, dialoog verbindt en verdeeldheid tegengaat.

De toekomst daagt ons uit. We bevinden ons in een transitiefase, waarin nieuwe methodieken en benaderingswijzen ontstaan. Zeker op het gebied van onderwijs en leiderschap. Om anderen te inspireren mee te gaan in veranderingsprocessen richting toekomstgericht onderwijs, kunnen wij het beste beginnen bij onszelf.

In alle ijver werd, onervaren met een project op deze schaal, iets moois neergezet voor alle collega's en leerlingen in Nederland. Met de steun van Pakhuis de zwijger, sponsoring en liefde-adigheid van meerdere partijen, werd op 30 juni en 1 juli jl. een event neergezet waarin wensen werden uitgesproken. Boonstra (2011) omschrijft van en voor elkaar leren als wederzijdse invloed. Nieuwe initiatieven vanuit het onderwijs zouden niet alleen gesteund moeten worden, we proberen ze aan te moedigen.

Het manifest

De drie kernpunten in dit Manifest die nu volgen dragen gezamenlijk bij aan de droom tot nog beter onderwijs. Zij komen voort uit de vele gesprekken die tijdens het event hebben plaatsgevonden.

Samenwerking

Dit Manifest roept op tot samenwerking. Samenwerking binnen teams en binnen de verschillende vormen van onderwijs. Het roept op tot verdere samenwerking tussen onderwijs en beleid. Samenwerking met de leerlingen uit het primair en voortgezet onderwijs en met de studenten uit het mbo en hbo. Het roept ook op tot samenwerking met ouders of verzorgers, met hulpverleners en overige belanghebbenden, zowel uit de gemeenschap als uit het bedrijfsleven. School zou een partner van en voor de wijk moeten zijn. Leerlingen bezitten waardevolle talenten die zij voor de omgeving kunnen inzetten. Het bedrijfsleven kan door middel van praktijkplaatsen en gastlessen een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van jongeren. De school kan voor het bedrijfsleven een belangrijke rol vervullen waar het gaat om de continue professionalisering van medewerkers.

Waar het gaat om de samenwerking met ouders of verzorgers, studenten en leerlingen geldt dat zij een prominentere plaats in het onderwijs verdienen. Door middel van feedforward kunnen leerlingen helpen het onderwijs te verbeteren, maar ook biedt de dialoog met leerlingen ruimte om te ontdekken wat zij nog in het onderwijs missen. Onderwijs door in plaats van voor leerlingen. Dit Manifest roept docenten aan om feedback en feedforward te omarmen en te stimuleren. In de samenwerking met leerlingen wensen steeds meer docenten een rol te vervullen, die de leerlingen helpt om hun talenten te ontdekken en hen van daaruit te ondersteunen bij het vormgeven van hun toekomst. Naast de ouders en verzorgers vervullen externe partijen en overige belanghebbenden een waardevolle rol als het gaat om de persoonlijke ontwikkeling van onze toekomstige generaties. Wanneer alle partijen in samenwerkingsverband meer verantwoordelijkheid gaan dragen voor het onderwijs ontstaat een lerende cultuur richting toekomstgericht onderwijs.

Autonomie

Dit Manifest roept ook op tot autonomie. Hier gaat het om de autonomie van leerlingen om hun eigen loopbaan vorm te geven, de autonomie van docenten om hun lessen naar eigen wens in te richten en de autonomie van scholen om zelf vorm te geven aan hun onderwijsprogramma's en de processen die deze programma's ondersteunen. Voor alle partijen is het belangrijk dat zij gezien worden. Om hun dromen waar te maken, is het van belang dat er in het onderwijs meer ruimte komt voor zelfreflectie en professionalisering, voor het vormen van doelen en het in de

praktijk brengen van ideeën die onderwijsprofessionals dichter bij hun dromen brengen. “De autonomie van de schoolleider om hierin écht de verantwoordelijkheid te kunnen nemen voor de eigen context is hierin essentieel”, aldus (van ‘t Zelfde, 2018).

Centraal overheidsbeleid richting innovatie en toekomstgericht onderwijs krijgt in de praktijk nog te vaak onvoldoende vorm, en de praktijk blijkt weerbarstiger dan beleidsmakers kunnen voorzien. Om hier niet alleen een effectiviteitsslag in te maken, maar om blijvende successen te kunnen behalen is het belangrijk dat leerlingen, schoolleiders en docenten meer worden betrokken bij de beleidsontwikkeling en assertiever optreden tegen regelgeving waar zij in hun school geen mogelijkheden voor zien.

Kansen

Dit Manifest roept op tot kansen. Het onderwijs verdient aandacht voor diversiteit en inclusie. Hiervoor is een onbevooroordeelde focus op het individu nodig, waarbij zoveel mogelijk wordt gestreefd naar positieve aandacht. Door samen met leerlingen op zoek te gaan naar hun talenten ontstaat een inspirerend leerklimaat dat het zelfvertrouwen van leerlingen versterkt, leerlingen uitdaagt het beste uit zichzelf te halen en leerlingen plezier in leren geeft. Bijna alle beleidsstukken hebben bovenstaande uitgangspunten, maar de praktijk geeft andere signalen. Investeren in een onderzoekende houding zou antwoord kunnen geven op de vragen waarom dit kennelijk nog te weinig gebeurt, en wat hiervoor de redenen zijn.

Om een inspirerend leerklimaat mogelijk te maken, is het belangrijk om de focus te verleggen van cijfers en diploma's naar persoonlijke ontwikkeling en persoonsvorming. Naast vakinhoudelijke content, les in normen en waarden, burgerschapsvorming en sociale en emotionele vaardigheden, verdienen leerlingen de mogelijkheid om buiten school studiepunten te verdienen, wanneer zij zich inzetten als bijvoorbeeld mantelzorger, vrijwilliger of een belangrijke prestatie op hun werk leveren. Het maatschappelijk belang van wereldburgerschap is een positief tegengeluid in de strijd tegen polarisatie en individualisering. Ook docenten en schoolleiders verdienen de ruimte om in zichzelf te investeren, om te kunnen blijven professionaliseren en werkplezier in het vak te behouden. Aandacht voor persoonlijk ontwikkeling, vitaliteit en het behouden van een gezonde woon-werkbalans, zal burn-outs en uitstroom in de toekomst kunnen voorkomen. Kansen zullen ook ontstaan wanneer saamhorigheid ontstaat door het onderwijs te benaderen als organisch proces met gelijke kansen voor iedereen.

Middagprogramma 30 juni 2018

Gesprek 1

30 juni 2018 – 13.00-14.00u

Gespreksleider(s): Emin Kececi, Bart Ongering, Yasin Yaylali

Sprekers: Eric van 't Zelfde, Ikram el Ouardi, Tunahan Kuzu

Het evenement wordt afgetrapt met een presentatie van Eric van 't Zelfde, waarin hij de aanwezigen meeneemt in een betoog over de armoedeproblematiek in Nederland en de toenemende tweedeling van de samenleving. Vanuit de theorieën van Marx en Adorno roept Van 't Zelfde op tot een systeemverandering met een doorlopende lijn waar jongeren pas op latere leeftijd loopbaankeuzes hoeven te maken. Waar het gaat om het voorkomen van segregatie adviseert Van 't Zelfde om te investeren in het op orde krijgen van de thuissituatie en de omgeving waarin het kind opgroeit. Dit kan bij voorbeeld door thuis bij kinderen op bezoek te gaan. Tunahan Kuzu sluit zich aan bij het betoog van Van 't Zelfde. Net als Van 't Zelfde merkt Kuzu op dat kansenongelijkheid in uiteenlopende Nederlandse wijken zichtbaar is. In deze wijken moet vandaag nog geïnvesteerd worden. Hier ziet Kuzu een rol voor de politiek, het onderwijsveld en docenten.

Het belang van investeren wordt erkend door Ikram el Ouardi. Voor haar betekent dit niet enkel materiele investeringen, maar ook het investeren van tijd, waarmee een docent net iets meer kan doen voor een leerling.

“Kabinet Rutte 3 mag van mij opstappen. We moeten kijken naar de vraag welke samenleving we willen zijn en niet langer naar wat de markt van ons verwacht.”

Eric van 't Zelfde

“We moeten een visie vormen op hoe Nederland er over 20 jaar uitziet als maatschappij en arbeidsmarkt, om op basis daarvan het onderwijs vorm te geven. We moeten kinderen minder afrekenen op toetscijfers, maar meer aandacht geven aan de pedagogische ontwikkeling op sociaal-emotioneel vlak.”

Tunahan Kuzu

“In de toekomst moeten we de koppeling met het thuisfront en de omgeving blijven maken. Ook dient er meer aandacht te worden besteed aan financiële vaardigheden en vaardighedentrainingen op individueel niveau.”

Ikram el Ouardi

Gesprek 2

30 juni 2018 – 14.00-14.30u

Gespreksleider(s): Bart Ongering, Emin Kececi

Sprekers: Bahaeddin Budak, Tanja Jadnanansing, Tunahan Kuzu, Parsifal Tritsch

Ongering ziet in de praktijk dat het vwo veelal vaker vertegenwoordigd wordt door witte leerlingen, terwijl de populatie vaker leerlingen van kleur kent naarmate men kijkt naar de vmbo-niveaus. Dit is voor hem niet langer toevallig. Jadnanansing erkent dit. Zij ziet dat kinderen nog te vaak onder-geadviseerd worden en dat de kinderen zonder vasthoudende ouders minder vaak omhoogklimmen in het onderwijs. De eerste stap om dit te veranderen, is volgens haar om elkaar aan te spreken zonder verward te raken in een wij-zij-gesprek waarin partijen zich beledigd voelen. Budak ziet dat leraren daarvoor kritisch naar zichzelf moeten kunnen kijken, zonder kritiek persoonlijk op te vatten. Kuzu pleit voor het empoweren van ouders en hen meer kennis bij te brengen van hun rechten als ouder. Leraren kunnen hierbij een rol spelen. Tritsch vraagt zich af waarom kinderen niet meer bij het oplossen van problemen worden betrokken. Jadnanansing merkt op dat hier door de stadsdeelcommissie van Stadsdeel West (Amsterdam) recentelijk mee geëxperimenteerd wordt. De eerste uitkomsten zijn dusdanig succesvol dat zij meer sessies voor jongeren wilt organiseren. Tot slot merkt Tritsch op dat het huidige onderwijssysteem onvoldoende aansluit bij alle jongeren. Ook Budak ziet dat het onderwijs voor de een wel effectief is en voor de ander niet, maar merkt op dat Nederland niet voor niets een breed scala onderwijstypen heeft. Volgens Tritsch beschadigt het toekennen van cijfers aan prestaties nog te vaak hun zelfvertrouwen. Hij vraagt zich af waarom we kinderen naar school sturen als zij daar niet beter van worden. Ook Jadnanansing stelt dat het onderwijs inspirerender kan. Volgens haar dient men jongeren meer mee te nemen in wat zij willen leren, waarbij aandacht is voor persoonsontwikkeling en het stellen van doelen. Door middel van persoonlijke gesprekken krijgen leerlingen meer zicht op het belang van verschillende vakken wanneer zij weten waar zij het voor doen, zodat zij gemotiveerder aan de slag gaan.

“We moeten praktijk en kennis meer samenbrengen. Dit kan door voor alle leerlingen stage-mogelijkheden te creëren.”

Bahaeddin Budak

“Door jongeren meer levensvaardigheden te leren (luisteren, empathisch vermogen en omgaan met feedback) krijgen we leukere kinderen.”

Tanja Jadnanansing

“Jongeren moeten de kans krijgen om meer ervaring op te doen in de praktijk.”

Parsifal Tritsch

“We moeten investeren in het empoweren van ouders waar het gaat om het schooladvies van hun kinderen.”

Tunahan Kuzu

Gesprek 3

30 juni 2018 – 14.30-15.00u

Gespreksleider(s): Bart Ongering & Yasin Yaylali

Sprekers: Martijn Kool, Shauna Plompen, Suzan Baldinger, Tanja Jadnanansing

Ongering ziet dat mbo-niveau 3 steeds meer verdwijnt of vaker samen met niveau-4 een andere, snellere vorm krijgt. Men lijkt steeds meer waarde te hechten aan een zo hoog mogelijk opleidingsniveau. Hij vraagt zich af wat het zegt over de kwaliteit van het mbo op het moment dat de instelling er trots op is wanneer het overgrote deel van de studenten doorstroomt naar het hbo. Ook Baldinger vraagt zich af hoe we af komen van het idee dat hoger altijd beter is. Alle gesprekspartners zijn het eens met de stelling dat hoger niet altijd beter is. Hier merkt Kool op dat hij trots is op elke student die met een diploma de instelling verlaat en dat er vanuit het werkveld veel vraag is naar goed opgeleide mbo-studenten.

Er worden verschillende oplossingen aangedragen. Jadnanansing stelt dat de termen hoger en lager moeten verdwijnen en dat er meer aandacht moet komen voor het op waarde schatten van mensen. Volgens Plompen is een systeemverandering belangrijk. Deze systeemverandering moet leiden tot een omgeving waarin meer aandacht is voor individuele gesprekken, waarbij samen met leerlingen wordt gekeken wat zij zelf willen en wat hier voor nodig is. Kool ziet waarde in het organiseren van trots, waarbij successen en prestaties gevierd worden. Hier draagt hij het voorbeeld aan van het ROC Regio College, dat recentelijk een Uitblinkersverkiezing in de stijl van een uitbundig gala organiseerde.

“We moeten onze leerlingen meer betrekken bij wat we doen.”

Suzan Baldinger

“Er moet meer aandacht komen voor het aanleren van een lerende houding.”

Shauna Plompen

“Er moet minder aandacht komen voor afrekenen en meer voor het motiveren en supporten van leerlingen. Persoonlijk leiderschap voor elke leerling en docent is nodig.”

Tanja Jadnanansing

“We moeten meer aan onze leerlingen vragen wat goed gaat en wat er beter kan. Dit kan georganiseerd worden op klasniveau.”

Martijn Kool

Gesprek 4

30 juni 2018 – 15.00-15.30u

Gespreksleider(s): Yasin Yaylali

Sprekers: Halime Kurt, Loes van Gemert, Ozlem Bugday, Shauna Plompen,
Thea Bendt

Alle gesprekspartners zijn het erover eens dat individuele aandacht voor leerlingen van belang is om impact te creëren. Nog te vaak zien zij dat er kinderen zijn die thuis onvoldoende steun of vaardigheden mee krijgen om alles uit zichzelf te halen. Volgens Bugday bevinden kinderen uit migranten zich in een kwetsbare positie, omdat hun ouders zich nog onvoldoende staande kunnen houden in de Nederlandse samenleving. Het gevolg is dat deze kinderen alles zelf moeten uitzoeken. Inzetten op het versterken van ouderparticipatie kan volgens haar helpen om de situatie van deze kinderen te verbeteren.

Ook acceptatie wordt door de aanwezigen gezien als belangrijke oplossing. Hier gaat het niet alleen om het investeren in de relatie tussen docent en leerling, maar ook in de acceptatie van verschillende culturen.

“Het onderwijs is nu te geïsoleerd. Docenten moeten leren hoe ze studenten mee kunnen krijgen in het algemene leven.”

Thea Bendt

“Mijn droom is dat er meer docenten komen zoals Emin, Bart en Yasin.”

Ozlem Bugday

“Ik droom dat leerlingen, docenten en bedrijfsleven samen mooi onderwijs gaan maken waar leerlingen beter uit gaan komen.”

Loes van Gemert

“Ik hoop dat ouders in de toekomst meer betrokken zijn bij de scholen en dat er geen drempels meer zijn tussen ouders en scholen om contact te maken.”

Halime Kurt

“Blijf oprecht nieuwsgierig naar degene die tegenover je zit.”

Shauna Plompen

Gesprek 5

30 juni 2018 – 15.30-16.00u

Gespreksleider(s): Tina van den Bosch

Sprekers: Bertus Meijer, Henk Sissing, Nick van Breda, Pascal Cuijpers

Van den Bosch steekt het gesprek in door de gesprekspartners te vragen waar we in het onderwijs vooral mee moeten stoppen. Hier merkt Sissing op dat er meer aandacht moet komen voor de basis. Door ons te veel te richten op de hypes van de dag ontstaat een te hoge werkdruk. Meijer sluit zich hierbij aan. Hij ziet dat leraren het moeilijk vinden om nee te zeggen, omdat alles wat voorbijkomt leuk en belangrijk lijkt. Sissing ziet het niet enkel als verantwoordelijkheid voor de leraar om nee te zeggen, maar ook het bestuur dient hier een rol in te nemen. Waar het gaat om top down-sturing stelt Van Breda dat het enkel mogelijk is om leerlingen maximaal tot hun recht te laten komen wanneer het onderwijs lokaal wordt vormgegeven.

Volgens Meijer moet er ruimte zijn om nieuwe dingen te proberen, maar niet meerdere dingen tegelijk. Hier merkt Cuijpers op dat regels nog te vaak top down worden opgelegd, zonder dat leraren de tijd krijgen om na te denken over wat zij hiervan vinden of wat deze regels voor de leerlingen betekenen.

“Een leerling moet zelf kunnen bepalen welke mediavorm hij wilt inzetten om onderwijs te krijgen. Docenten dienen een meer coachende rol aan te nemen om leerlingen daarin te ondersteunen.”

Nick van Breda

“Mijn droom is dat het lerarentekort zo snel mogelijk is opgelost.”

Pascal Cuijpers

“Wanneer het niet memorabel is voor de leerling, doe het dan niet.”

Tina van den Bosch

“Mijn droom is om 1 jaar alleen maar les te mogen geven.”

Bertus Meijer

“Er moet minder nadruk gelegd worden op kennis en vaardigheden, en meer op persoonsvorming.”

Henk Sissing

Gesprek 6

30 juni 2018 – 16.00-16.30u

Gespreksleider(s): Barbara Linders & Bart Ongering

Sprekers: Amber Walraven, Else-Marieke Visser, Ilja Klink, Nafize Sener,
Harold Bekkering

Het thema van dit gesprek is “Leergeluk”. Linders vraagt zich af hoe we er met z’n allen voor kunnen zorgen dat leerlingen zich gelukkig voelen. Voor Ongering gaat het erom dat docenten niet langer enkel dingen leren aan hun leerlingen, maar hun leerlingen ook vragen wat zij willen leren. Volgens hem gebeurt dit nog te weinig. Ook Klink en Walraven zien de meerwaarde van contact met leerlingen. Door leerlingen te vragen wat zij nodig hebben en ruimte te geven aan ideeën van leerlingen ontstaat er volgens hen ruimte het onderwijs te verbeteren en maatwerk te creëren. De aanwezigen uiten hun zorgen over de groep jonge leraren. Ongering ziet dat zij met veel energie van start gaan, maar op termijn terugvallen in een traditionele manier van lesgeven. Volgens Ongering en Visser is het belangrijk om te investeren in de begeleiding van startende docenten. Sener en Bekkering zien vervolgens het belang van aandacht voor het welzijn van de docent. Zij zien welzijn als de basis voor de docent om zijn werk goed te kunnen doen. Sener pleit ervoor dat docenten vaker stil moeten staan bij de vraag of zij voldoende in balans zijn. Een combinatie van welzijns- en materiële voorzieningen draagt volgens de sprekers bij aan het voorkomen van uitstroom van jonge docenten.

“Ik droom dat vitaliteit op de agenda komt te staan en dat de docent altijd de mogelijkheden krijgt om zijn vitaliteit te verbeteren.”

Nafize Sener

“Ik droom dat het woord “leergeluk” in het woordenboek wordt opgenomen.”

Barbara Linders

“Mijn droom is dat iedereen die in het onderwijs heeft gewerkt na afloop kan zeggen dat hij het gevoel heeft dat hij is gezien.”

Ilja Klink

“Ik droom dat die ene lerende leerling denkt: ‘Ik had zo’n fantastische leraar; ik ga ook het onderwijs in!’.”

Else-Marieke Visser

“Ik hoop dat we lerarenopleidingen kunnen creëren waar we met z’n allen trots op zijn en dat we kunnen zeggen dat we het samen hebben gedaan.”

Amber Walraven

“Mijn droom is dat ieder kind zich tot z’n 18e zonder labels optimaal kan ontwikkelen.”

Harold Bekkering

Gesprek 7

30 juni 2018 – 16.30-17.00u

Gespreksleider(s): Emin Kececi

Sprekers: Gerard Ekelmans, Jalken Antonia, Frits van Peski, Pim van Dam

Het thema van dit gesprek is “Arbeidsmarkt mbo”. Het gesprek wordt afgetrapt door een presentatie van Van Peski. Hij pleit voor meer aandacht voor het ontwikkelen van kennis en vaardigheden door middel van nevenactiviteiten, zodat jongeren zichzelf buiten hun diploma kunnen onderscheiden van anderen. Het belangrijkste is dat jongeren weten waar zij gelukkig van worden, deze dingen gaan doen en hier door middel van de praktijk succesvol in worden. Het gevoel van discriminatie mag volgens hem geen barrière vormen: jongeren moeten hun eigen kansen creëren en voorbijkomende kansen vooral pakken.

Ook Antonia en Van Dam zien het belang van doorzetten. Volgens Antonia is het belangrijk dat jongeren zichzelf niet uit het veld laten slaan, maar zichzelf zichtbaar maken. Dit kan door de samenwerking met het bedrijfsleven te versterken, waarbij leerlingen meer uren in het bedrijfsleven mogen meekijken en meewerken. Volgens Ekelmans kunnen debat- en presentatievaardigheden jongeren helpen om zichzelf succesvol te profileren tijdens o.a. sollicitatiegesprekken en netwerkevenementen.

“Ik zie zoveel talent kapotgaan. Ik droom dat we deze kanjers hand in hand met het bedrijfsleven kunnen ondersteunen.”

Jalken Antonia

“Ik droom dat het onderwijs zich in de toekomst niet langer focust op wat je niet kan, maar op wat je wel kan.”

Pim van Dam

“Ik droom dat we het onderwijs zo organiseren dat iedereen de juiste skills krijgt aangeboden om zichzelf optimaal te ontwikkelen.”

Gerard Ekelmans

“Mijn droom is dat iedere student zichzelf op de beste wijze weet te vormen, het beste uit zichzelf weet te halen en uiteindelijk dat levensgeluk vindt door te doen wat hij leuk vindt bij het bedrijf dat hij het leukst vindt. De mogelijkheden zijn er; jongeren moeten er alleen meer gebruik van maken”

Frits van Peski

Gesprek 8

30 juni 2018 – 17.00-17.30u

Gespreksleider(s): Bart Ongering

Sprekers: Annet Stegeman, Kelly Bolsenbroek, Loes van Gemert, Sultan Goksen, Youssef Amarou

Tijdens dit gesprek wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van de docent. Volgens Ongering is begeleiding van zowel startende als ervaren docenten nodig. Volgens Bolsenbroek gaan startende docenten enthousiast van start, maar weten zij onvoldoende wat hun rechten en plichten zijn. Daarmee weten zij niet waar zij nee tegen mogen zeggen. Volgens haar ligt hier een belangrijke verantwoordelijkheid voor de jonge docent zelf, die zich beter zou moeten inlezen in de cao.

Om vorm te geven aan continue ontwikkeling van docenten stelt Van Gemert voor om samen met docenten te kijken waar zij behoefte aan hebben. Door zicht te krijgen op wat een docent kan en waar hij zich in wilt ontwikkelen, ontstaat ruimte voor ontwikkeling. Door in het team het gesprek over ontwikkeling aan te gaan, kunnen docenten elkaars talenten leren kennen. Deze kennis kan helpen om iedereen op de juiste plek te zetten. Goksen en Amarou zijn van mening dat leiderschaps- en coaching trajecten kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van docenten. Hier kunnen ervaren docenten zich ontfemen over hun jongere collega's. Amarou stelt dat het enthousiasme van jonge docenten niet verloren mag gaan, maar dat zij ook beschermd moeten worden tegen hun eigen enthousiasme.

Gesprek 9

30 juni 2018 – 17.30-18.00

Gespreksleider(s): Bart Ongering & Emin Kececi

Sprekers: Frits van Peski, Maartje Blankendaal, Max Boodie, Sultan Goksen, Tugba Sezer

Om voldoende kansen te creëren, zien de aanwezigen een belangrijke rol voor jongeren om zelf hun kansen te creëren en te pakken. Van Peski stelt dat een diploma niet langer garantie geeft op een baan, maar dat jongeren zich buiten hun school door middel van nevenactiviteiten verder moeten ontwikkelen om zich te kunnen onderscheiden. Ook Boodie ziet dat een cv ervoor zorgt dat je wordt uitgenodigd op sollicitatiegesprek, maar dat je persoonlijkheid bepaalt of je wordt aangenomen.

Volgens Goksen hebben jongeren voor de uitvoer van nevenactiviteiten een intrinsieke motivatie voor nodig. Zij ziet echter dat jongeren onvoldoende goed weten wat dat is. Hier ziet zij een belangrijke rol voor docenten om dat uit te leggen en het te begeleiden bij het ontdekken van hun interesses. Waar het gaat om kansarme gezinnen ziet Sezer een rol voor de school, die door middel van een naschoolse opvang muziek- of kunsteducatie kan aanbieden.

Zowel Boodie als Blankendaal vinden het daarnaast belangrijk dat jongeren nee mogen zeggen tegen nevenactiviteiten. Boodie ziet dat jongeren nu veel moeten en dat ervoor even niets doen geen ruimte meer is. Het is volgens hen echter wel belangrijk dat jongeren hun grenzen leren aanvoelen en aangeven.

“Ik droom dat we nu eens gaan toepassen in plaats van er alleen maar over praten.”

Max Boodie

“Mijn droom is dat we minder letten op het presteren, maar meer focussen op de kwaliteiten en talenten van de leerlingen en deze stimuleren en ontwikkelen in de hoop dat zij in de toekomst ook iets met dit talent gaan doen.”

Maartje Blankendaal

“Ik droom dat leerkrachten verder kijken dan wat we op het eerste gezicht zien, zodat we het licht in de ogen van kinderen kunnen laten oplichten en het vuur in hen kunnen aanwakkeren.”

Tugba Sezer

“Ik droom dat men de mogelijkheden heeft om zichzelf meer te ontwikkelen om de baan te krijgen die hij wilt.”

Frits van Peski

“Mijn droom is dat iedereen in de toekomst de baan krijgt waar hij van droomt.”

Sultan Goksen

Gesprek 10

30 juni 2018 – 18.00-18.30

Gespreksleider(s): Yasin Yaylali

Sprekers: Elke van den Hout, Herman Post, Marije Veentjer, Simone Busscher,
Tina van den Bosch

De sprekers gaan met elkaar in gesprek over de ontwikkeling van jongeren. Van den Hout ervaart dat de druk op jongeren erg hoog is om alles nu en meteen goed te doen. Er is weinig ruimte om te falen. Experimenteeruimte zonder heftige gevolgen voor de individuele loopbaan of schoolcarrière is echter wel nodig. Van den Bosch, Busscher en Post zien meerwaarde in persoonlijke gesprekken met studenten, waarin het wordt gevraagd hoe het met hen gaat, wat zij willen bereiken en hoe de docent hen daarin kan ondersteunen. Busscher stelt dat jongeren meer ruimte moeten krijgen om zichzelf te leren kennen en meer te weten te komen over de reden waarom zij bepaalde keuzes maken. Ook volgens Van den Bosch kan dit jongeren helpen om zelfstandig goede keuzes te maken.

Post ziet dat jongeren niet altijd leren wat zij willen leren. Door vaker met jongeren in gesprek te gaan over wat zij willen leren en hoe de docent hen kan ondersteunen bij het behalen van goede cijfers ontstaat ruimte om het onderwijs te verbeteren. Volgens Post willen jongeren gehoord en gezien worden. Een gesprek met de docent draagt hieraan bij. Daarnaast merkt hij op dat het belangrijk is dat er iets wordt gedaan met de input van de leerling: pas wanneer jongeren zien dat er iets aan hun klachten wordt gedaan, ontstaat ook ruimte om samen met ideeën aan de slag te gaan. Waar het gaat om leren, zien zowel Veentjer als Busscher dat er meer manieren dan alleen boeken zijn om jongeren iets te leren. Veentjer zet deze alternatieve methoden geregeld in om haar leerlingen te bereiken. Van den Hout ziet dat ook ervaring buiten school kan bijdragen aan de ontwikkeling van jongeren.

“Ik nodig onze minister graag uit om bij mij een kop koffie te komen drinken met een groep leerlingen die tussen wal en schip is geraakt.”

Tina van den Bosch

“Mijn droom is om jongeren door middel van een tussenjaar na hun middelbare school aan verschillende beroepen en culturen te laten snuffelen.”

Elke van den Hout

“Ik droom dat er ruimte op de onderwijsagenda komt om meer te leren over jezelf door je hele lijf te gebruiken bij het leren.”

Simone Busscher

“Ik wil dat vmbo’ers meer zelfvertrouwen krijgen en het verbeteren van het imago is daar de basis voor. Ik droom dat het vmbo niet langer wordt gezien als iets negatiefs.”

Marije Veentjer

“Wat ik mis, is het onderwijsteam. Het onderwijs bestaat nog te vaak uit losse mensen en in huidige teams wordt nauwelijks van elkaar geleerd. Mijn droom is dat we meer aandacht geven aan teams, waarbij de teams ruimte krijgen om samen vorm te geven aan de professionalisering van het team.”

Herman Post

Gesprek 11

30 juni 2018 – 18.30-19.00

Gespreksleider(s): Emin Kececi, Yasin Yaylali

Sprekers: Aleksandr Stommels, Andre Linnenbank, Eva Naaijkens,
Irene van der Staaij, Kelly Kruijsaar

Van der Staaij stelt dat een leraar die goed lesgeeft, zorgt voor blijere leerlingen. Hiervoor is het nodig dat een leraar met enthousiasme zijn werk uitvoert. Dit lukt een ervaren docent vaak beter. Ook Naaijkens ziet de positieve effecten van een omgeving waarin de leraar centraal staat. Wanneer een leraar weet waar hij voor staat en binnen de organisatie gewaardeerd wordt, profiteren leerlingen en ouders daaraan mee. Om het lerarentekort op te lossen, zijn volgens haar een duidelijke visie, goede structuur en scholing van medewerkers nodig.

Bij de invulling van het onderwijs is Naaijkens van mening dat de basis op orde moet zijn. Deze basis kan op creatieve wijze aan kinderen en jongeren worden overgedragen. Stommels sluit zich aan bij het belang van een basis, maar is daarnaast van mening dat jongeren ook vaardigheden moeten ontwikkelen. Hij ziet dat een diploma onvoldoende garantie biedt voor een succes op de arbeidsmarkt. Linnenbank ziet daarnaast de meerwaarde van lessen die gaan over de vraag hoe we naar de wereld kijken en hoe we met elkaar omgaan.

“Mijn droom is dat tijdens het vak burgerschap meer aandacht wordt gegeven aan jongerenorganisaties, zodat jongeren weten dat ook zij door organisaties vertegenwoordigd worden.”

Aleksandr Stommels

“Docenten mogen van mij meer leven in de tijd van nu. Mijn droom is dat docenten vanuit die kennis leerlingen kunnen helpen om hun weg in de onze samenleving te vinden.”

Kelly Kruijsaar

“Mijn droom is dat docenten steun krijgen van hun team als zij het onderwijs willen innoveren.”

Irene van der Staaij

“Op de eerste plaats hoop ik dat leraren meer tijd krijgen voor hun vakmanschap in de klas. We moeten meer investeren in de basis die we onze leerlingen meegeven. Tot slot droom ik dat de school weer het kloppend hart van de wijk wordt.”

Eva Naaijkens

“Mijn droom is dat leerlingen in hun overstap van po naar vo niet alleen worden beoordeeld op hun cijfers, maar ook door middel van een portfolio kunnen laten zien wie zij zijn, wat zij kunnen en wat voor mooie dingen zij al op hun jonge leeftijd hebben gedaan.”

Andre Linnenbank

Main event

Om 20:00 startte het main event, welke in volledigheid is terug te zien via deze link:

<https://www.youtube.com/watch?v=mlCM4ExJGkU>

Het event werd geopend door Derek Otten, toentertijd stadsdichter van Rotterdam met spoken woord. Het event werd gepresenteerd door Maurice Seleky, dagvoorzitter van het event en marketingvoorzitter van pakhuis de zwijger.

Het event had meerdere keynote speakers, waaronder Marjolein Moorman, wethouder van onderwijs, armoede, inburgering en schuldhulp Amsterdam. Ook Kolonel Mostafa el Hilali en Martin Diepeveen waren aanwezig. Het event werd afgesloten met een gedicht van Jamila Aanzi, vrouwenvertegenwoordiger UN 2017.

Ook werden meerdere plenaire tafelgesprekken gehouden met onder anderen Laura Polder, Ismail Aghzanay, Louise Elffers, Sarita Bajnath, Ahmed Laroez, Emina Lizde, Dave Ensberg-Kleikers, Jerry Afriyie, Gijs Palsrok, Sultan Goksen, Martin Diepeveen, Louise Elffers en Nicoline Smalbraak.

Avond- & nachtprogramma

Gesprek 12 t/m 21

Voor het avond- en nachtprogramma is gekozen alleen de dromen van verschillende sprekers te benoemen. De volledige gesprekken zijn wel terug te zien in de video-opnames.

Gesprek 12 22:00-23:00 t/m gesprek 21 07:00-08:00

“Mijn droom is dat de leraren die ooit zijn gestopt hun beroep als leraar weer oppakken.”

Sultan Goksen

“Docenten mogen positiever zijn en zich meer focussen op wat er goed gaat. Ik droom dat zij hun taak met trots uitvoeren en niet gaan voor geld of andere dingen.”

Tugba Sezer

“Ik droom van gelukkige docenten met een gepaste werkdruk en een gepast salaris. Ik droom van een gelukkig bestuur en ouderparticipatie, zodat we vanuit geluk en inclusiviteit een goed onderwijssysteem creëren.”

Sarita Bajnath

“Mijn droom is dat er meer geld komt voor docenten. Dit zeg ik met een knipoog.”

Max Boodie

“Mijn droom is dat er meer aandacht komt voor positiviteit en samenwerking, zodat we het onderwijs samen beter kunnen maken.”

Eva Vesseur

“Ik droom dat we niet focussen op het negatieve, maar denken vanuit het positieve.”

Louise Elffers

“We moeten meer aandacht geven aan wat er goed gaat. Er zijn dingen die niet goed gaan, maar in de basis hebben we veel dingen goed voor elkaar.”

Brendan de Graaf

“Ik droom van docenten met een netwerk dat zij kunnen inzetten om hun studenten te helpen, maar ook dat we studenten krijgen die zelfbewust actief aan de slag gaan met wat zij later willen. En dat we meer docenten krijgen zoals Laura Polder.”

Elijah Alvares

“We moeten kiezen voor menswaardig onderwijs, waarbij je als leraar met voldoening je vak kunt uitoefenen. Ook gun ik leerlingen de mogelijkheid om zichzelf te kunnen zijn.”

Dave Ensberg-Kleijkers

“Laten we elkaar vaker opzoeken om samen $1 + 1 = 3$ te maken.”

Martin Diepeveen

“Mijn droom is dat iedereen die advies geeft aan het onderwijs ook zelf in het onderwijs werkt.”

Bas Huijbers

“Ik droom dat we school en samenleving bij elkaar brengen, waarbij de school een ontmoetingsplek wordt voor de hele buurt.”

Bart Ongering

“We moeten duurzaamheid meer integreren met de lesprogramma's. Ieder vak – van basisschool tot middelbare school – biedt hier ruimte voor. Ook het onderwijssysteem kan veranderen: ik hoop dat leerlingen in de toekomst niet langer dan 4 uur per dag in de schoolbanken hoeven te zitten.”

Milan Meyberg

“Het onderwijsgebouw moet een community worden van docenten, studenten, de buurt en het bedrijfsleven, zodat de school een integraal centrum wordt, waarbij tevens meer aandacht komt voor de stem van studenten.”

Laura Polder

“We moeten een positiever beeld creëren van zwarte scholen. De overheid moet meer geld investeren in kwaliteit en salaris van docenten..”

Jerry Afriyie

“Mijn droom is dat aandacht meer aandacht krijgt.”

Nicoline Smalbraak

“Mijn droom is dat studenten de vrijheid en ruimte krijgen om hun ontwikkeling in eigen hand te nemen. Niet alleen praten over dromen, maar ook ruimte geven om deze waar te maken.”

Elijah Alvares

“De wereld is niet zwart-wit, maar 50 tinten grijs. Mijn droom is dat alle mooie dingen bespreekbaar worden en we kunnen focussen op geluk, veerkracht en aanpassingsvermogen, zodat we diversiteit en inclusiviteit kunnen vieren.”

Tina van den Bosch

“Kies voor het kind en geef dat kind de kans om zich te ontwikkelen op de plek waar dat nodig is.”

Izaak de Vries

“Ik wil graag meer aandacht voor persoonlijke vorming, waarbij we het er niet enkel over gaan hebben maar het integraal aan gaan bieden. Onderwijs is niet enkel iets dat leraren doen, maar moet ook iets van de community zijn. Dat betekent dat we ook lijntjes moeten trekken naar partijen in de buurt, zodat de stad een speeltuin is waar leerlingen kunnen leren. Daarnaast hoop ik dat ergens een paar knappe koppen opstaan die stoppen met alle eisen van bovenaf, maar in plaats daarvan onderwijs gaan aanbieden wat echt onderwijs is.”

Mohammed Jaounnah

“Mijn droom is dat scholen hun deuren openzetten, samen het leven vieren en van elkaar leren op een inclusieve manier.”

Alma Veenstra

“Ik zou willen dat ik in mijn lessen aandacht kan geven aan onderwerpen die voor mijn leerlingen onbekend zijn, waarna zij zich deze onderwerpen eigen kunnen maken om hen vervolgens uit te dagen om hier verbetering in aan te brengen.”

Gijs Palsrok

“Ik droom dat docenten de ruimte nemen om de lesstof niet enkel binnen het lesuur te doceren, maar te kijken naar de tijd die de leerling nodig heeft.”

Emina Lizde

“Mijn droom is dat elke leerling iets van een docent krijgt waar hij zijn hele leven iets aan heeft.”

Dylan van Brummen

“Mijn droom is dat iedere leerling elke dag een succeservaring heeft.”

Ed Fennema

“Ik droom van een school die voor iedereen leuk is en waar iedereen gelijk is.”

Emin Kececi

“Voor mooi onderwijs moeten we de ketenen doorbreken. Mijn wens is dat we meer naast elkaar gaan staan, zodat we samen het onderwijs gaan creëren.”

Laura Polder

“Ik droom dat docenten het lesprogramma loslaten en meer kijken naar hun doelen, om vervolgens te kijken hoe zij die op hun manier gaan waarmaken.”

Izaak de Vries

“Ik droom van meer schoolleiders met lef om zelf de verandering te zijn die we in de samenleving willen zien, die burgerschap niet alleen roepen maar het ook voelen, nieuwe technologie omarmen, in gesprek gaan over alles wat het onderwijs raakt en een reflectie zijn van de samenleving.”

Tina van den Bosch

“Mijn droom is dat we ouders meer de school binnenhalen en mee laten denken.”

Ruud Verkuijen

“Mijn droom is dat de school een plek is waar negatieve energie wordt omgezet in creatieve energie.”

Dwight van de Vijver

“Voor mij is de ideale school een school waar iedereen in de omgeving aan meewerkt: waar men met elkaar samenwerkt en elkaar ondersteunt.”

Jorn van Dam

“Mijn droom is dat leerlingen leren leuker vinden. Daarvoor moeten we beginnen met het herkennen en ontwikkelen van talenten. Het talent van kinderen moet centraal staan.”

Paul van Meenen

“Ik gun het leerlingen om hen te leren waar gevoel en gedrag vandaan komen.”

Inge Hummel

“Mijn droom is dat we leerlingen niet langer pushen om door te studeren aan het hbo of de universiteit. Voor sommigen is het MBO het einddoel.”

Claudia Siesem

“Ik droom dat er meer aandacht komt voor leerlingen voor wie het prettiger is om in een groep te werken.”

Andre Linnenbank

“Mijn droom is dat er meer verbinding komt tussen alle onderwijsniveaus en de thuisomgeving van leerlingen.”

Debbie Dussel

“Om burnouts te voorkomen wens ik dat docenten gaan plussen op gebied van een positieve werkomgeving, privéleven en ouderbijdrage.”

Emin Kececi

“Ik droom dat ons beroepsonderwijs weer zo goed wordt dat we het kunnen exploiteren naar het buitenland.”

Johan Sloesen

“Het financiële systeem om mensen iets te leren moet op de schop: we moeten meer aandacht geven aan kwaliteit en motivatie in plaats van aan diploma's. Het huidige systeem kent te veel perverse prikkels.”

Jaap Wilmink

“Mijn ervaring is dat leerlingen die op school vastlopen of onzeker zijn en daardoor minder presteren echt baat hebben bij inzicht in hun mindset en overtuigingen en gedachten. Met praktische tools kunnen leerlingen leren hoe zij hun mindset kunnen ombuigen en zo het beste uit zichzelf kunnen halen waardoor ze gelukkiger zijn en beter presteren. In trainingen op scholen of in coaching help ik leerlingen van 8-25 jaar hierbij. Mijn droom is dat zoveel mogelijk leerlingen deze fijne effecten mogen ervaren. Nederlandse leerlingen blijken slecht te scoren als het gaat om motivatie. We kunnen hier iets aan doen door het onderwijs inspirerender te maken en beter te laten aansluiten op deze tijd en we kunnen hier iets aan doen door de basis aan te pakken: de impact van de gedachten van leerlingen op hun leren. In de VS scoren slecht presterende scholen binnen een jaar in de top 5 van best presterende scholen door de mindset aan te pakken, dat kunnen we hier ook doen!! Dat scheelt veel uitval en veel in de kosten voor de opvang van deze uitvallers. Leerlingen die dit hebben ervaren geven aan: ‘dit zou iedereen moeten weten’ ‘Door deze aanpak heb ik voor het eerst een voldoende gehaald voor wiskunde’ ‘Deze aanpak heeft ervoor gezorgd dat onze klas nu als een team functioneert”

Meike van Til-Aghina

“Mijn droom is meer ruimte voor de schoolleider zodat hij/zij bv 1 dag voor de klas kan staan om dichtbij het proces te zijn.”

Kevin van der Kamp

“Een leider moet in alle lagen goed kunnen communiceren.”

Aleksandr Stommels

“Er zijn veel docenten met mooie nieuwe ideeën. Mijn droom is meer tijd voor docenten om nieuwe les ideeën/ innovatie te ontwikkelen en uit te voeren.”

Kevin van der Kamp

“Mijn droom is goede communicatie en transparantie, wees helder en duidelijk naar elkaar binnen de school .”

Anouk Bruin

“Empathisch vermogen is heel belangrijk bij een leider, hij moet de persoon zien, niet het probleem.”

Jaap Wilmink

“Manager moet lef hebben en durven als het er op aan komt.”

Anouk Bruin

“Eerlijkheid én geven en nemen naar elkaar toe is heel belangrijk voor iedereen, in alle lagen.”

Meester Vlogger

“De dialoog is heel erg goed en heel breed. Dat er heel veel vlakken zijn waar we echt over kunnen nadenken en kunnen doen.”

Kevin van der Kamp

“Dat er zo ontzettend veel ideeën nog zijn die ik nog zou kunnen uitwerken. Het enthousiasme van veel mensen om dingen op te pakken .”

Jaap Wilmink

“Er is geen definitieve oplossing voor alles. Er is altijd een ontwikkeling, altijd een mogelijkheid en die moeten we nog steeds blijven openen i.p.v. alles dichttimmeren met wetten en regels en dat het uiteindelijk niet gerealiseerd word .”

Aleksandr Stommels

“Met iets stoppen hoeft geen falen te zijn.”

Kevin van der Kamp

“In mijn actie onderwijsscriptie vond ik het leergeluk; Er is onderwijs waar ik bij pas’ daardoor had ik echt zin om met kinderen te gaan werken en ze iets te kunnen leren.”

Jilly Zijlstra

“Door de verschillende vormen van onderwijs te ervaren zit ik nog steeds in een intrinsieke motivatie .”

Anita de Wilde

“De didactiek goed aan te laten sluiten bij verschillende leerlingen.”

Andre Linnenbank

“Mijn droom is leerkracht de middelen in handen geven om inzicht te krijgen in wat taal is. De thuishalen van leerlingen, dialect of een andere taal een plek krijgen in het onderwijs, en open naar gekeken kan worden.”

Carijn Helsoot

“Mijn droom is onderwijsruimte voor elk individu met eigen talenten, mogelijkheden maar ook met eigen doelen. En dat er veel meer ruimte is voor taal op het gebied van gevoelens en wie jij bent. Dus de taal rijker en breder wordt, met talentontwikkeling”

Ratjo de Vise

“Mijn droom is dat er ruimte wordt gemaakt voor aandachts-onderwijs.”

Nicoline Smalbraak

“Mijn droom is dat er heel veel verschillende soorten scholen zijn met klassikaal en individueel onderwijs. Het moet voor ouders duidelijk zijn wat voor soort school het is. Geeft de scholen de ruimte om zelf de manier van didactiek vorm te geven .”

Andre Linnenbank

“Mijn droom is dat leerkrachten oog hebben voor de dromen van kinderen en ze daarin ondersteunen. Daarnaast het verschil kunnen verkleinen tussen de niveau van VMBO tot WO.”

Achmed Emin Batman

“Mijn droom is actief het gesprek voeren, over onderwijs, over kinderen, over ontwikkeling over samenleving over met elkaar omgaan. Als we dat gesprek voeren en voor elkaar openstaan, dan komt daar vanzelf heel mooi letterlijk passend onderwijs uit voort.”

Peter Hulsen

“Mijn droom is een kind laten dromen wat hij later wil worden en hierin als docent ondersteuning in bieden.”

Mohammed Saiah

Gesprek 22

1 juli – 08.00-09.00u

Gespreksleider(s): Yasin Yaylali

Sprekers: Anna de Koning, Heleen Bouwmans, Sandra Linders & Ricardo Winter

De sprekers discussiëren met elkaar over de invulling van het vak Burgerschap. De Koning ziet dat er nog te weinig met het vak wordt gedaan. Zij stelt dat voor veel scholen onduidelijk is hoe het vak precies moet worden ingevuld. Voor haar moet persoonlijkheidsvorming tijdens het vak centraal komen te staan. Voor Bouwmans betekent burgerschap 'kennis over wie je bent'. Voor Winter gaat het niet enkel om lesstof, gastlessen en klassenuitjes, maar ook over mantelzorg en vrijwilligerswerk. Jongeren zouden de kans moeten krijgen om hun studiepunten met dergelijke activiteiten in te vullen.

Winter hecht waarde aan het creëren van rustmomenten voor leerlingen en docenten, zodat zij zichzelf staande kunnen blijven houden in de huidige netwerksamenleving. Dit betekent dat er minder gefocust moet worden op het verwerven van nieuwe kennis of het gebruik van smartphones. Ook dient er meer aandacht te komen voor het persoonlijke contact tussen docent en leerling, zodat zij elkaar kunnen leren kennen en van daaruit een vertrouwensrelatie kunnen opbouwen. Voor deze relatie is het belangrijk dat de docent zich kwetsbaar durft op te stellen. Volgens Linders is het daarnaast nodig dat docenten moediger worden, waarbij zij niet alle nieuwe wet- en regelgeving accepteren, maar ook nee durven zeggen. Zij ziet dat centraal opgestelde plannen in de praktijk niet altijd werken en dat is oké. Er dient volgens haar wel ruimte te zijn om later iets anders te proberen.

“Mijn droom is leven lang leren, zodat het onderwijs door middel van flexibiliteit en samenwerking wordt versterkt. Ook moeten we verantwoordelijkheid nemen voor wijken waar het minder goed gaat, zodat ieder kind meer kansen krijgt en niet uitvalt.”

Heleen Bouwmans

“Ik droom dat we docenten kunnen confronteren met hun verantwoordelijkheid die zij dragen om mensen neer te zetten in de maatschappij. In het kader van een leven lang leren moeten we met het bedrijfsleven samenwerken om iemand voor bijscholing telkens bij dezelfde school te laten terugkeren. Tot slot droom ik dat we in staat zijn om vroegtijdig schoolverlaten terug te dringen.”

Ricardo Winter

“Ik droom van meer positiviteit, flexibiliteit en experimenteeruimte.”

Anna de Koning

“Ik gun iedereen in de onderwijsorganisatie tijd voor reflectie. En ik wens dat we ook wat vaker onze successen vieren.”

Sandra Linders

Gesprek 23

1 juli – 09.00-10.00

Gespreksleider(s): Yasin Yaylali

Sprekers: Annemieke Groeneveld, Des Balentien, Iris Driessen, Mayke Niestadt,
Milan Meyberg, Romy Weevers

Tijdens dit gesprek worden verschillende verbeter suggesties aangedragen voor het onderwijs. Waar Meyberg en Groeneveld pleiten voor meer aandacht voor duurzaamheids onderwijs zijn de sprekers het er met elkaar over eens dat er meer aandacht moet komen voor het welzijn van leerlingen. Voor Niestadt betekent onderwijs niet enkel het reproduceren van kennis, maar ook over leren omgaan met emoties en gevoelens. Ook volgens Balentien wordt er nog te veel gestuurd op cijfers. Weevers erkent dat juist de docenten die het welzijn van de leerlingen boven de hoogte van de cijfers stelden het vertrouwen van de leerlingen kregen. Hier merkt Balentien op dat iemand zich comfortabeler voelt wanneer iemand eerlijk, open en transparant handelt. Volgens haar mag een docent niet enkel een dergelijke houding van de leerlingen verwachten, maar ook andersom. Groeneveld stelt vervolgens dat het van belang is om aandacht te geven aan het verhogen van de intrinsieke motivatie van leerlingen, waarbij meer aandacht komt voor het gesprek over de talenten van de leerling en wat daar het beste bij past.

“Ik droom dat elke leerling vanuit zijn eigen talenten en kwaliteiten met plezier en nieuwsgierigheid naar school gaat op het juiste niveau, zonder verdere prestatiedruk.”

Annemieke Groeneveld

“Vanuit toekomstperspectief droom ik dat we duurzaamheid integreren in het hele onderwijs. We kunnen niet langer wachten.”

Milan Meyberg

“Mijn wens is dat we meer aandacht krijgen voor de echte wereld in plaats van onze mobiel. We moeten leerlingen leren wat social media moet je kan doen.”

Romy Weevers

“Mijn droom is dat mensen inzien hoe complex het onderwijs is. Docenten en kinderen worden nog te weinig op waarde geschat.”

Iris Driessen

“Ik gun meer ruimte voor docenten als de Meesters met Dromen. Op alle niveaus – van de docent tot de overheid – moet er vanuit het hart worden gewerkt. Daarnaast droom ik dat we onze carrière en roeping kunnen combineren en investeren in de duurzaamheid van de mens om zo lang mee te kunnen.”

Des Balentien

“Mijn droom is dat we van elkaar gaan leren, zodat gelijkwaardigheid ontstaat.”

Mayke Niestadt

Gesprek 24

1 juli – 10.00-11.00

Gespreksleider(s): Barbara Linders

Sprekers: Auguste Kool, Huub Nelis, Martijn Kool & Tom Ovington

Om het onderwijs te veranderen, kan het volgens Ovington en Nelis helpen om over de landsgrenzen te kijken. Volgens Nelis helpt dit om te ontdekken dat een idee in de praktijk ook echt kan werken. Ovington stelt echter ook dat het een onderwijsconcept niet zomaar op een Nederlandse school geïmplementeerd kan worden: hier is een cultuurverandering voor nodig. Beide sprekers erkennen ook dat verandering bij de docent begint. Ovington ziet dat mensen nog te vaak geneigd zijn om bij het oude te blijven, omdat dit vertrouwd voelt.

Nelis stelt dat het onderwijs een efficiëntieslag kan maken door meer van elkaar te leren. Hij noemt het gek dat dezelfde opleidingen op verschillende plaatsen in het land eigen lesmethoden maken. Ook Martijn Kool erkent dat een investering in het leer- en werkklimaat kan helpen om het onderwijs te verbeteren. Dit kan door de dialoog tussen leiding, docenten en studenten te faciliteren.

Waar het gaat om de werkdruk in het onderwijs zien Linders en Kool een rol voor de docent om zijn werkzaamheden beter te prioriteren. Volgens Ovington ligt er ook een belangrijke verantwoordelijkheid bij het management. In te veel gevallen worden startende docenten aangewezen als mentor, wat een te grote verantwoordelijkheid is voor jonge docenten. Het publiek mengt zich in deze discussie: waar Anouk Bruin ziet dat jonge docenten door het lerarentekort verplicht zijn om deze taak op zich te nemen, stelt Tina van den Bosch dat het door wet- en regelgeving niet mogelijk is om pedagogen aan te nemen. Dat, terwijl deze volgens haar staan te springen om het onderwijs te ondersteunen.

“Ik droom van een plek waar op een persoonlijke manier wordt omgegaan met kinderen en waar alle talenten worden benut.”

Tom Ovington

“Mijn droom is dat scholen meer aan verbinding gaan doen en waar docenten met elkaar delen wat ze belangrijk vinden.”

Huub Nelis

“Ik droom van een school als community centre: voor en door docenten en studenten.”

Martijn Kool

“Mijn droom is dat het onderwijs meer gericht is op waar leerlingen trots op mogen zijn en de dingen die ze nog missen.”

Auguste Kool

Gesprek 25

1 juli – 11.00-12.00

Gespreksleider(s): Yasin Yaylali

Sprekers: Carine van Steen, Hasan Ersintep, Ikram el Ouardi, Kim van Strien,
Michelle van Dijk, Serafettin Babacan, Yasmine Moussaid

Het gesprek wordt gestart met een betoog van Van Steen, die de aanwezigen oproept om meer aandacht te geven aan duurzaamheidsonderwijs. Volgens haar is de harmonie tussen natuur en cultuur verstoord. Deze kan enkel worden hersteld wanneer kinderen vanaf de basisschool meer in aanraking komen met de natuur.

De aanwezigen delen hun zorgen over uitvallende docenten. Om verdere uitval te voorkomen, is het volgens El Ouardi van belang dat er meer ruimte komt voor docenten om in balans te komen. Volgens Van Dijk dragen ook de hoge werkdruk, het gebrek aan autonomie en de hoogte van het salaris bij aan de uitval van jonge docenten. Van Strien merkt op dat veel docenten iets extra's willen doen voor hun leerlingen, maar dat dit de nodige werkdruk met zich meebrengt. Van Dijk stelt voor om het maximum aantal lessen per week te verlagen met behoud van hetzelfde salaris. De uren die vrijkomen mag een docent vrij invullen. Dit helpt om de werkdruk en het salaris met elkaar in balans te brengen.

Ook het welzijn van leerlingen wordt besproken. El Ouardi ziet dat leerlingen nog te vaak worden afgerekend op cijfers. Ook Van Dijk ziet dat de kwaliteit van het onderwijs nog te vaak wordt bepaald door scores, terwijl de leerlingen hier ongelukkig van worden. Ook veroorzaakt het sturen op cijfers veel stress bij docenten en ouders. Zij ziet echter dat een diploma niet automatisch betekent dat de jongere voldoende is voorbereid voor een leven in de samenleving.

Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, is het volgens Van Strien nodig dat docenten meer tijd krijgen om zich voor het onderwijs in te zetten. Doordat zij deze tijd op dit moment onvoldoende hebben, krijgen leerlingen volgens haar niet het onderwijs waar zij recht op hebben. Moussaid ziet mogelijkheden in nevenactiviteiten, waar leerlingen zich buiten hun opleiding kunnen ontwikkelen. Volgens Babacan is het goed als er wordt gekeken naar best practices in het onderwijs. Hij ziet voorbeelden waarbij scholen met hetzelfde budget betere prestaties leveren dan andere scholen. Door kennis en ervaringen met elkaar te delen, ontstaat ruimte om van elkaar te leren en verbeteringen aan te brengen.

“Ik droom van vergroening van het onderwijs, waarbij de samenwerking met groene organisaties wordt opgezocht. Dit met het doel om de vervreemding met de natuur op te heffen, zodat kinderen een duurzame samenleving kunnen creëren.”

Carine van Steen

“Ik droom van een verschuiving naar een talentklimaat met meer inspiratie voor studenten.”

Ikram el Ouardi

“Mijn droom is goed onderwijs voor iedereen in Nederland, zonder niveau-indeling op 12-jarige leeftijd.”

Michelle van Dijk

“Mijn wens is dat je met een gerust gevoel je kind naar school kunt brengen en erop kunt vertrouwen dat hij niet apart behandeld wordt.”

Serafettin Babacan

“Ik droom dat Den Haag zich door Meesters met Dromen geïnspireerd voelt.”

Emin Kececi

“Ik droom van 3 dingen: dat we niet langer te maken hebben met onder-advisering, dat een schooladvies op 12-jarige leeftijd niet meer plaatsvindt en dat leerlingen meer inspraak krijgen op de inhoud van de les.”

Yasmine Moussaid

“Mijn droom is dat het weer normaal wordt om fulltime te kunnen en willen werken in het lesgeven, waarbij docenten 5 dagen aanwezig zijn, 4 dagen lesgeven en 1 dag zelf mogen bepalen hoe zij deze inrichten. Dit kan zijn het voorbereiden van lessen, gesprekken voeren met leerlingen, cursussen volgen, enzovoorts.

Ook hoop ik dat docenten in hun vrije tijd meer aandacht mogen geven aan contact met jongeren dan dat zij verplicht bereikbaar moeten zijn voor vergaderingen.”

Bart Ongering

“Ik droom dat we multiculturele teams kunnen creëren. Daar zouden we veel meer mee kunnen betekenen.”

Hasan Ersintepe

“Ik droom dat er aandacht is voor elke leerling en dat er ruimte is voor alle docenten om dit voor ieder individu te bieden. Dit kan door minder lessen in te roosteren en deze uren te investeren in contact met leerlingen.”

Kim van Strien

GESPREK 26 EVALUATIEGESPREK ORGANISATIE MEESTERS MET DROMEN

1 juli – 12.00-13.00u

Sprekers: Emin Kececi, Bart Ongerling, Yasin Yaylali, Bar Linders, Anouk Bruin, Tina van den Bosch & Monique Noppen

“Ik droom dat we tenminste 1 iemand in Den Haag geïnspireerd te hebben.”

Emin Kececi

“Mijn droom voor het onderwijs is dat zowel leerlingen als docenten leergeluk ervaren: dat zij kunnen leren zoals zij dat willen en daarin begeleid worden als dat nodig is.”

Barbara Linders

“Mijn droom is dat wij als docent meer kunnen genieten van hoe mooi onze leerlingen zijn.”

Bart Ongerling

“Mijn droom is veiligheid: een plek waar leerlingen de ruimte hebben om zichzelf te zijn.”

Anouk Bruin

“Mijn droom is dat we onbevooroordeeld naar elkaar kijken. We moeten geloven in 2e en 3e kansen, want iedereen is het waard.”

Tina van den Bosch

“Ik droom dat we elkaar in de toekomst minder omlaag praten en meer denken vanuit mogelijkheden en kansen. Faciliteer de leerlingen van wie jij denkt dat ze meer kunnen en die ene uitzondering op de regel vormen.”

Monique Noppen

“Mijn droom is dat elk kind gelukkig is op school of gelukkig kan terugkijken op zijn schooltijd waarin hij zijn dromen kon najagen zonder ooit nee te horen.”

Yasin Yaylali

NAWOORD MEESTERS MET DROMEN

Nawoord Bart

Wat een event. Wat een prachtige mensen bij elkaar. En wat kwamen er een hoop geïnteresseerden op ons event af. Ik geloof dat we bij elkaar zo'n 150 gasten aan tafel gehad hebben. Het was vermoeiend en lang niet altijd mogelijk om even scherp deel te kunnen nemen aan de gesprekken, maar de gesprekken waren stuk voor stuk bijzonder van toon. Een geslaagd event was het, met als spektakelstuk het event op de zaterdagavond en natuurlijk het mooie manifest wat u zonet gelezen heeft. Een mooie onderwijsdroom is uitgekomen

Nawoord Yasin

Het event heeft mijzelf en zo veel andere collega's een enorme boost gegeven. Er zijn in Nederland zo veel mensen met hart voor hun leerlingen en wij konden hen 24 uur een podium geven. Wat gaat er ook ongelooflijk veel goed, als het gaat om onderwijs. Toch spreek je ook collega's die goede ideeën hadden om het onderwijs nog beter te maken en die daar ook een stapje extra voor wilden zetten. Allemaal om het onderwijs voor leerlingen en studenten zo goed mogelijk te maken. Dit event en manifest verdienen aandacht, omdat het de situatie schetst zoals die nu is, met alle mooie kanten, maar ook de tekortkomingen. De eerste stap is nu gezet.

Nawoord Emin

Het event was een succes. Onderwijs in Nederland zocht een positieve vonk maar kreeg op 30 juni/ 1 juli een positieve vlam. Vanuit Nederland en België kwamen verschillende leraren, directeuren, politici om met ons mee te denken hoe wij het Nederlandse onderwijssysteem beter kunnen maken voor de toekomst. Nieuwe vriendschappen werden gemaakt en ook daarbij plannen. Op sociale media zien we nu steeds meer initiatieven zoals een hackathons en denktanks. Leraren beginnen meer te doen dan lesgeven alleen en kloof tussen een directeur en leraren is kleiner geworden. Er is hoop want de boodschap is duidelijk. In het onderwijs moeten we samenwerken en in dialoog gaan in plaats van discussie.

Yasin en Bart, ik wil jullie bedanken! Ik ben een gezegend leraar maar vooral een gezegend mens dat ik jullie heb leren kennen. Ben zo blij dat ik in het onderwijs zit met mooie mensen om mij heen.

DEELNEMERSLIJST: SAMEN VOOR HET ONDERWIJS VAN DE TOEKOMST

Youssef Aamarou , Jamila Aanzi , Jerry Afriyie, Ismail Aghzanay, Elijah Alvares, Jalken Antonia, Serafettin Babacan, Redouan Badaou, Sarita Bajnath , Jelleke Bakker, Suzan Baldinger, Des Balentien, Ahmed Batman, Harold Bekkering, Karima Belhaj, Thea Bendt, Maartje Blankendaal, Mitchell Boldewijn, Kelly Bolsenbroek, Gershwin Bonevacia, Max Boodie, Tina van den Bosch, Heleen Bouwmans, Nick van Breda, Anouk Bruin, Dylan van Brummen, Bahaeddin Budak, Ozlem Bugday, Simone Busscher, Pascal Cuijpers, Jorn van Dam, Pim Van Dam, Martin Diepeveen, Michelle van Dijk, Iris Driessen, Floris ten Duis, Debbie Dussel, Louise Elffers, Dina El Filali, Mostafa el Hilali, Ikram El Ouardi, Gerard Ekelmans, Dave Ensberg-Kleikers, Hasan Ersintepe, Alma Feenstra, Ed Fennema, Durk Gardenier, Mario Garcia Suarez, Loes van Gemert, Sultan Goksen, Brendan de Graaf, Annemieke Groeneveld, Karijn Helsloot, Elke van den Hout, Bas Huijbers, Peter Hulsen, Inge Hummel, Tanja Jadnanansing, Mohammed Jâouna, Kevin van de Kamp, Emin Kececi, Ilya Klink, Martijn Kool, Anna de Koning, Simone Kukenheim, Tunahan Kuzu, Mohamed Lahlimi , Ahmed Larouz, Barbara Linders, Sandra Linders, Andre Linnenbank, Emina Lizde, Paul van Meenen, Milan Meyberg, Bertus Meijer, Marjolein Moorman , Yasmine Moussaid, Eva Naaijken, Martin Nauta, Huub Nelis, Mayke Niestadt, Monique Noppen, Bart Ongering, Derek Otten, Tim Ovington, Gijs Palsrok, Frits van Peski, Shauna Plompen, Laura Polder, Herman Post, Regine Quarles, Jasper Rijpma, Mohammed Saiah, Nicky Schiphorst, Maurice Selek, Nafize Sener, Tugba Sezer, Henk Sissing, Johan Sloesen, Nicoline Smalbraak , Ankie vd Spank, Irene van der Staij, Annet Stegeman, Aleksandr Stommels, Kim van Strien, Sanne Talman, Parsifal Tritsch, Marije Veentjer, Ruud Verkuijlen, Eva Vesseur, Dwight van de Vijver, Else-Marika Visser, Marjolein Voogel, Izaak de Vries, Amber Walraven, Romy Weevers, Anita de Wilde, Jaap Wilmink, Ricardo Winter, Yasin Yaylali, Eric van 't Zelfde, Jilly Zijlstra

BRONNEN

<https://dezwijger.nl/programma/meesters-met-dromen>

<https://dezwijger.nl/programma/meesters-met-dromen-1>

<https://dezwijger.nl/magazine/geslaagde-onderwijsmarathon-meesters-met-dromen>

<https://dezwijger.nl/magazine/meesters-met-dromen-houden-247-onderwijsmanifestatie>

<https://dezwijger.nl/magazine/de-zwijger-blikt-terug-naar-meesters-met-dromen>

<https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:6438094015203143680>

Main event:

<https://www.youtube.com/watch?v=mICM4ExJGkU>

Gesprekken 24 uur:

Deel 1:

<https://youtu.be/outkFMolKeM>

Deel 2:

<https://youtu.be/9vuJ5p1w0w0>

Meesters met Dromen #2: Presentatie Onderwijsmanifest:

<http://www.youtube.com/watch?v=LyDoaZW1BTc&t=150s>

LITERATUURLIJST

Boonstra, J. (2011). Leiderschap in crisis: op zoek naar nieuwe wegen. M & O, Tijdschrift voor Management en Organisatie, 4, 116 -132.

Krüger, M. L. (2010). De invloed van schoolleiderschap op het onderzoeksmatig handelen van leraren in veranderingsprocessen. (Kenniscentrumreeks nr. 6. Hogeschool van Amsterdam).

Ligtenberg, P. (2017). Schoolleiders voor de toekomst. 'We willen mensen verbinden'.

Geraadpleegd op 26 mei 2018 van <https://www.nederlandkantelt.nl/2017/03/schoolleiders-voor-de-toekomst-we-willen-mensen-verbinden/>